

הכפילות הממאירה של שפת גילוי העריות

דנה אמיר

(פרק מתוך ספרה *וידויי מסך שראה אור בהוצאת רסלינג, 2020*)

אנחנו נפגשים בשדות-תעופה. אנחנו נפגשים בערים שלא היינו בהן מעולם. אנחנו נפגשים במקומות שאיש לא יכיר אותנו שם. אחד מאתנו בא במטוס, האחר מביא מכונית, ובה אנחנו יוצאים ליעד כלשהו. יותר ויותר, המקומות שאנחנו נוסעים אליהם הם מקומות לא מציאותיים: היער המאובן, עמק הנציבים, הקניון הגדול – מקומות נוקשים ויפים וקטלניים כמו המקומות הנראים בתצלומי לוויין של כוכבי-לכת רחוקים. נטולי אוויר, בוברים, לא אנושיים. [...] שום-מקומות ושום-זמנים אלה הם ביתנו היחיד. (הריסון, 1997, עמ' 9-10)

בתיאור הזה פותחת קתרין הריסון את ספרה הנשיקה, המספר את סיפור יחסי גילוי העריות שלה עם אביה. חשיבותו של התיאור הזה היא בכך שהוא ממקם את יחסי גילוי העריות של המחשבה, לא רק את אלו של הגוף הממשי, בטריטוריה אלביתית (uncanny), הווה אומר מחוץ לכל קואורדינטות תקפות של מקום, של זמן, של סיבה ומסובב. ההתמקמות של היחסים האלה מחוץ לכל טריטוריה – התמקמות האופיינית במידה כלשהי לכל אירוע טראומטי – מקבלת בהקשר של יחסי גילוי עריות עוצמה גדולה במיוחד, למעשה בלתי נסבלת, משום שבהקשר זה, התחביר הפשוט ביותר – זה שנשען על יחס תקין, קבוע, בין נושא, פועל ומושא – נחרב: מי שמשמש כנושא – כלומר כגוף ראשון מדבר – אינו יכול עוד להתקיים ככזה; הפועל מחזיק בתוכו, מעצם מהותו, את אי-ההיתכנות של הפעולה; לבסוף, מושא הפעולה אינו נתפס אפריורית כישות נפרדת שיכולה להתנגד לפעולות הנעשות בה. פירוש הדבר שהשפה שבאמצעותה יכול אדם לחשוב את ניסיון חייו או את ניסיון גופו אינה נגישה לו, או מוטענת ברמה כזו של איום עד שאינה מאפשרת חיבורים. כששפת האב מפרה את שם האב, כלומר את האב הן כמסמן והן כייצוג של החוק – מה שמופנם לתוך המבנה הנפשי של הילד או הילדה הוא שפה שהפונקציה היחידה שלה היא פונקציית החתירה תחת עצמה, ולכן היא אינה משמשת עוד כאמצעי חשיבה אלא הופכת למתקפה על חשיבה.

פרנצי (Ferenczi) היה הראשון שעסק בכפילות המובנית לתוך סצנת גילוי העריות (פרנצי, 2003). הוא הצביע על האופן שבו, תחת מסווה של משחק מלא אהבה, המבוגר משתמש בילד על מנת לספק את תשוקותיו, כלומר עובר משפת הרוך לשפת התשוקה ובעקבות זאת "מבלבל" את שתי השפות

גם בעולמו הפנימי של הילד. בעקבות זאת הילד מפנים את התוקפן, שחדל להיות מציאות חיצונית נפרדת והופך להיות מציאות נפשית פנימית. ההזדהות עם התוקפן פירושה שהילד לא רק עושה את מה שמצופה ממנו לעשות אלא גם מרגיש את מה שמצופה ממנו להרגיש, בין שמדובר בהזדהות עם מה שהתוקפן רוצה שהילד יחוש ובין שמדובר בהזדהות עם מה שהתוקפן עצמו חש. באופן זה הילד עשוי לחוות את התשוקה של התוקפן כשלו, ובמובן זה לקחת חלק בעונג שחש התוקפן כאשר הוא מתעלל בו. המטופלים שפרנצי מתאר במאמרו מפעילים את אופן ההישרדות הזה בהמשך גם ביחסים האנליטיים, כאשר הם "ניחנים בחושים ערים ומעודנים ביותר באשר למשאלות, לנטיות, למצבי הרוח, לסימפטיות ולאנטיפטיות של האנליטיקאי, גם כאשר רגשות אלה אינם מודעים כלל לאנליטיקאי עצמו" (שם, עמ' 200).

הפרק הנוכחי מתמקד בכפילות נוספת שמאפיינת את שפת גילוי העריות, היא הכפילות של הגילוי והכיסוי. זו הכפילות שנוצרת באמצעות שפה המתחזה לשפה המחלצת משמעות ומאפשרת חיבורים, אך למעשה, מכוננת מתקפה אלימה על כל צורות החיבור (ביון, 2003); שפה המשקרת באמצעות האמת, ותחת המסווה של חשיפת האמת משמשת למעשה כאמצעי למיסוך האמת הזאת; שפה שבמונחיו של לפלאנש (Laplanche) מכוננת מתקפה על פונקציית התרגום. מהי המתקפה הזאת?

לפי לפלאנש (Laplanche (1989[1987]), מה שמאפיין את התינוק האנושי בהגיעו לעולם הוא חוסר אוניס, שבמצב תקין מפצה עליו האם – או אובייקט הורי שווה ערך לאם. למעט במצב קטסטרופלי, צורכי שימור העצמי אינם הסוגיה המרכזית עבור התינוק. המסרים הקשורים להסתגלות מובְּנים ומוטמעים בקלות בתוך הקשר של מכוונות אופטימלית הדדית של התינוק והמבוגר. מה שעשוי להישאר לא מובן הוא "שארית", עודפות, "רעש תקשורתי" הנובע מן האַסימטריה היסודית בין התינוק למבוגר, מכוונים זה לזה ככל שיהיו. האַסימטריה הזאת קשורה למיניות של האם, שלתינוק אין שום מפתח לתרגום שלה או להסתגלות אליה. מדובר באניגמה הנמסרת לתינוק אפילו דרך המסרים הרהוטים ביותר, והקשורה במיניות המודחקת של המבוגר גם בתוך הקשר של טיפול תקין לחלוטין בתינוק. המיניות המודחקת הזאת "מכתימה" את ערוצי התקשורת ומחדירה אניגמטיות גם למסרים הפשוטים ביותר. הילד מעוֹרָר על ידי המיניות ההורית, אך חסר את הקודים שמאפשרים לו לתרגם את העוררות הזאת למשהו בעל משמעות עבורו (אלא באופן חלקי), וגם המבוגר אינו יכול לעזור לו בכך. מעתה ואילך על הילד "לעכל" אפוא את מה שהושתל בתוכו ככל יכולתו, ומרבית המסרים האלה אכן עוברים תרגום שמאפשר את ההתפתחות הנפשית. אך תמיד תיוותר שארית בלתי מעוכלת, בלתי ניתנת לתרגום. הלא-מודע עשוי מאותן שאריות שאינן ניתנות להטמעה, שאריות הכשל בתרגום המסר של האחר, המאתגרות לכן את חוקי המשמעות המשותפת. זה הפיתוי

הראשית, שהוא התוצאה הבלתי נמנעת של האסימטריה של המבנים הנפשיים של המבוגר והילד. לפלאנש מבחין בין הפיתוי הראשית, שאינו פתולוגי, לבין הפיתוי הילדי, שהוא ניצול הילד בידי המבוגר. במקרה כזה ישנה מצד המבוגר החדרה פעילה של מסרים שאינם ניתנים לתרגום על ידי הילד ונותרים בנפש כגופים זרים, שלא זו בלבד שאינם ניתנים לעיכול, אלא הם מתנגדים לכל צורה של עיכול ופועלים כגורמים אנטי-מטבוליים. ההגנה העיקרית נגד המסרים האלה אינה הדחקה (כפי שקורה במצב התקין) אלא פיצול.

אני מבקשת להציע כי המתקפה שמחוללת סצנת גילוי העריות אינה קשורה רק להחדרה של גורם המתנגד לכל תהליך של תרגום, כפי שטוען לפלאנש, אלא גם ליצירה של כפילות ממאירה המתחזה לכזו שמעוררת את יכולת התרגום כאשר למעשה היא משתקת אותה. הכפילות הממאירה הזאת "מכתימה" כל מפגש עם אניגמה המבקשת תרגום או פירוש, ולמעשה, הופכת את עצם הנוכחות של אלמנטים לא מפורשים לסוגים שונים של איום שהנפש מבקשת להדוף ולבטל. מאחר שנגזלת מן הנפש היכולת לחלץ משמעות, הילד הופך פגיע לכל מיני סוגים של חדירות בלי שהוא יכול למתן באמצעות המחשבה. יתרה מזאת, המחשבה עצמה הופכת להיות אזור חודרני ממאיר: מנקודת מבט התופסת מחשבה כאינטראקציה בין מחשבה לחושב (Bion, 1959, 1962a, 1962b, 1970), ולכן כפעולה של עיבור (שבעקבותיו המחשבה הופכת שוב לפרה-קונספציה, כלומר למכל פתוח המבקש להתמלא), עצם פעולת המחשבה כרוכה בנכונות של האלמנטים השונים של האישיות לחדור ולהיחדר (הן על ידי אלמנטים מבפנים והן על ידי אלמנטים מבחוץ). במקרה של גילוי עריות, האיכות המשולבת הזאת של חדירה ונחדרות הופכת את המחשבה עצמה לאזור מאוים ומאיים. לא מדובר במחשבה ספציפית שאסור לחשוב אותה אלא באיסור לא-מודע על עצם פעולת החשיבה, כלומר על עצם אינטראקציית המכל/מוכל.

גלוקמן (Gluckman, 1987) טוענת כי כשגילוי עריות מתרחש בשלב הטרומ-אדיפאלי, הן המפה הגיאוגרפית של הגוף והן ייצוגה המנטלי הופכים מטושטשים ופגומים, עם בלבול פסיכוטי הקשור למשמעות הפתחים האנאליים והווגינליים, עד כדי עירוב מוחלט בין פונקציות הפה, הרקטום, פתחי השתן והווגינה. טענתי היא כי בסצנת גילוי עריות לא רק פתחי הגוף אלא גם פתחי המחשבה מאבדים את הפונקציונליות התקינה שלהם והופכים לפתחי ריקון, או גרוע מזה, לפתחי חדירה הרסנית פנימה. לילד או לילדה אסור לחשוב לא רק מפני שהסצנה המתעללת משליטה אי-חשיבה, אלא גם מפני שהמחשבות עצמן נחוות כפתחים פעורים, פרוצים, שדרכם עלולה נפשם להיפלט שוב ושוב. כהגנה מפני הפלישה הזאת נוצר ארגון נפשי דו-ממדי.

לפי מלצר (Meltzer, 1975), הדו-ממדיות היא צורה של תפקוד נפשי שבה המרחב הפנימי אינו קיים. אובייקטים או מאורעות אינם נחשבים או מופנמים מפני שאין פְּנים שהעצמי יכול לשכן בתוכו

פנטזיה, מחשבה או זיכרון. האובייקטים עצמם נחווים כדפי נייר, בעלי צד קדמי וצד אחורי בלבד, ללא חלל המתקיים ביניהם. "את הפוטנציאליות של חלל – ולפיכך את הפוטנציאליות של מכל – ניתן לממש רק כשמתקיימת פונקציה יעילה של סוּגָר, המאפשר לא רק שליטה והתאפקות אלא גם התנגדות לחדירה תוקפנית", כותב מלצר (2013, עמ' 105). אני מציעה שבתוך ההקשר של גילוי עריות, הדו-ממדיות ההגנתית שמאמץ הסובייקט מאיינת לא רק תהליכים של הפנמה אלא גם תהליכים של הזדהות השלכתית. איון תהליכי ההזדהות השלכתית אינו קשור רק לכך שהזדהות השלכתית תובעת, מעצם מהותה, תלת-מדדיות; הוא קשור לכך שבתוכה תכנים המושלכים לתוך האובייקט מוחזרים לסובייקט כשהם מהולים בתכונות או באיכויות של האובייקט. לכן, כשהמכל עצמו נחוה כבעל איכויות פרוורטיות וממאירות, כפי שקורה במקרה של אובייקט אינססטואוּזי, כל תהליך ההזדהות השלכתית הופך לסוג של הפעלה של הסצנה האינססטואוּזית הראשונית, ולכן נחסם באופן לא-מודע.

המתקפה של הסצנה האינססטואוּזית על היכולת לחשוב היא אפוא מתקפה משולבת, המורכבת מכמה רכיבים: ראשית, זו סצנה שיוצרת כפילות ממאירה של גילוי וכיסוי, כפילות שבה תחת מסווה של גילוי היא למעשה מכסה וממסכת. הכפילות הזאת יוצרת מתקפה על יכולת התרגום של הילד, ומתוך כך התנגדות אפרורית שלו לכל אלמנט אניגמטי או עמום. שנית, היא מכוננת את עצם אינטראקציית המכל/מוכל כהפעלה של האיום הראשוני, ולכן יוצרת הדיפה לא-מודעת של נפש הילד לא רק מחשבות מסוימות או תכנים מסוימים – אלא את עצם פעולת המחשבה. שלישית, היא מחוללת חסימה לא-מודעת של תהליכי ההזדהות השלכתית, חסימה הקשורה לכך שהאובייקט נחוה כממאיר ואין אפשרות לקחת בחזרה את התכנים המושלכים לתוכו משום שהם מהולים בתכונותיו.

בעקבות המתקפה המשולבת הזאת על החשיבה – הנפש הילדית פונה לשתי צורות של ארגון נפשי הגנתי, שמה שמאפיין אותן, כפי שצינתי קודם, הוא הדו-מדדיות שלהן: העמדה הראשונה מתקיפה את אינטראקציית המכל/מוכל (התוך אישית והבין-אישית) דרך השטחה מוחלטת של החיים הנפשיים וסירוב לעבודת חלום; ואילו העמדה השנייה מתקיפה את אינטראקציית המכל/מוכל דרך האימוץ של פסאודו-פאליות, המאפשרת רק כיווניות אחת של תנועה (מבפנים החוצה) ובכך מונעת את אפשרות החדירה פנימה. שתי העמדות האלה יודגמו כעת באמצעות שני תיאורי מקרה.

עמדת ההשטחה

מירב, אישה מרשימה בסוף שנות השלושים שלה, נשואה ואם לבן, פונה לטיפול ללא סיבה מוגדרת, בשל מה שהיא מנסחת כמשאלה להעמיק את היכרותה עם עצמה. מירב היא קורבן גילוי עריות

שהתרחש בילדותה עם אחיה המבוגר ממנה בשמונה שנים, אח אהוב שהיה עבורה מעין דמות אב, מאחר שאביה נחוה כמנותק ונעדר. המעשים כללו התחככויות בעירום, חדירה אנאלית ופיתוי לאוננות משותפת, ונמשכו בקירוב מגיל חמש עד גיל חמש עשרה. מירב אינה מרבה לדבר על ילדותה, וכאשר היא מזכירה אירועי ילדות היא מזכירה אותם ללא מילים, במעין מחוות פנטומימה אילמות. סוג של אילמות מאפיין גם את השיח הקשור להווה שלה. גם בשיח הזה, המתנהל כביכול באזורי תודעה שמורים, הדברים עוברים השטחה וצמצום אינפנטיליים, המסתכמים בכך שהעולם מחולק לתוקפים ולקורבנות, שלמעשה כל אחד הוא תוקף בפוטנציה, כולל בנה, ושאין שום יכולת אמיתית להציל או להינצל. בתמונת העולם שהיא משרטטת הדברים נעים מוכנית מקצה לקצה, בלי לצבור נפח ועומק. הכול נושא איכות רוחבית של תנועת מטוטלת: בן זוגה יכול להיות בפגישה אחת האדם המסור והאהוב ביותר, ובפגישה שלאחריה להיות מוצג כמנוכר ואגואיסטי, ללא שום ניסיון מצידה לחבר את הרבדים השונים שלו לדמות אחת בעלת עומק ונפח, וללא שום יכולת למפות את תנודותיו בתוכה. הדמויות השונות שלו מתקיימות זו לצד זו ללא מגע ביניהן. התנודתיות הזאת מאפיינת גם את יחסה לבנה היחיד: לרגעים היא מחוברת אליו עד לשד עצמותיה וברגעים אחרים היא רואה בו תוקפן עתידי ואינה חשה כלפיו אלא ניכור ועוינות. לא מדובר רק בהפנמה של אובייקטים "מתהפכים", מתעתעים, שברגע אחד מגנים עליה מכל רע וברגע אחר פוגעים בה, כפי שצפוי אולי מסיפור חייה. מדובר בהשטחה כרונית הקשורה להתנגדות למורכבות, אולי אפילו לאימה מפני מורכבות. כל מה שמשדר כפילות, ריבוד, עומק – מעורר חרדה עצומה, ומירב מתנתקת מולו. פירושים מרובדים מדי נוטים להחליק על פני השטח שלה כאילו לא שמעה אותם. דעתה מוסחת, היא מאשימה את הפרעת הקשב שלה, אך לי ברור שההפרעה האמיתית ליכולת שלה להקשיב להם קשורה לכך שכל פואטיקה מרובדת הופכת באופן אוטומטי לפואטיקה של חשד ומנכיחה בינינו איום שאין לשאתו.

אף כי המשאלה הגלויה שלה היא להעמיק, בפועל הטיפול בה כלוא בשיח קונקרטי מאוד ושטחי. היא זקוקה לי (ומלאת תודה כשאני מאפשרת זאת) לשם "ארגון", או "עשיית סדר", כפי שהיא קוראת לזה, כשכוונתה לרגעים שבהם אנחנו עושות ההפך מעבודה אנליטית עמוקה: הרגעים שבהם אני עוזרת לה להפוך את המורכבות והכאוס לשורות סדורות, מובחנות, שהיא מסוגלת להכיל; הרגעים שבהם אני עוזרת לה לשקם באופן קונקרטי את ההבחנות בין נכון ללא-נכון, בין הגיוני ללא-הגיוני, בין בריא ללא-בריא. אך פירושים שהכיוון שלהם הופכי – כלומר, פירושים שמכוונים להכרה בריבוד – נדחים על הסף. בתוך ההעברה הנגדית אני מרגישה ערה באופן טורדני לכך שכל מילה עשויה להפוך למלכודת פתיינית. לא רק המילים, אלא המערך הטיפולי כולו טעון: בכל פעם שאני מניחה לה להישאר עוד כמה דקות בחדר או נענית לבקשתה לשנות את השעה, היא מגיבה

בחרדה. לדבריה, היא מרגישה אשמה על כך שהיא "סוחטת" ממני זמן, אך התחושה שלי היא שבחוויה הלא מודעת שלה לא ברור אם המשאלה (לעוד זמן, לעוד קירבה) היא שלי או שלה. במובן זה, בכל פעם שאני נענית למשאלה שלה היא למעשה חווה זאת כאילו היא זו שנענתה למשאלה שלי. כשאני מנסה לפרש בכיוון הזה – היא שבה ומתנתקת.

ישנה תנועה מתמדת בין קירבה לניכור, המופעלת גם דרך הגוף: לעיתים, כשאני אומרת לה משהו שנראה שנוגע בה – היא מגיבה: "אני לא מבינה מה את אומרת אבל יש לי דמעות בעיניים, אז זה כנראה נכון". במובן כלשהו, אני מרגישה שברגעים האלה היא נחדרת באופן גופני על ידי המילים שלי, בלי שהיא מניחה למשמעות שלהן לחצות את סף המחשבה שלה. אני שואלת את עצמי אם ניתן להבין זאת כהפעלה של הסצנה האינססטואוזית הראשונית, שבתוכה חומרים או תכנים נפלטו לתוך גופה באופן שעקף את יכולתה להבין או לחשוב.

יום אחד היא מספרת לי שכשאחיה היה מתחכך בה, לרוב בלילה, היא נהגה לשיר בקול רם. כשאני שואלת מה שרה היא חוזרת (בקול, בפניי) על שיר ילדים שאחיה עצמו נהג לשיר לה בכל פעם שפחדה מן החושך. מעבר לפונקציה הקונקרטית של השיר – שאין ספק ששימש גם כדי לגייס מתוכה ברגעים הקשים האלה את אחיה כאובייקט טוב וחם (אם כי האינטגרציה של דמותו החמה עם דמותו הפוגענית הייתה ונותרה בלתי אפשרית מבחינתה) – הוא שימש גם כחיץ, כלומר הפעיל במידה כלשהי את ההשטחה שהיא מפעילה גם כיום כנגד כל סוג של כפילות או מורכבות: היא שרה כדי שקול אחד יגבר על קול אחר או ימוסס את הקול האחר; היא שרה כדי שהמקצב האבהי ימחק את המקצב המיני מן המגע ביניהם; היא שרה כדי ליצור מחדש פיצול בין טוב לרע שיגן עליה מפני העירוב הבלתי נסבל שלהם זה בזה. כשהיא מספרת זאת, אני מבינה שגם מול הטיפול – שמעצם מהותו יוצר חיכוך עם האלמנטים ה"חשוכים" בעברה ובנפשה – היא נוקטת את אותה דרך: היא מבקשת ממני לשיר לה את השיר המנחם, המארגן, המרגיע, אך למעשה איננה משתמשת בו כדרך להיכנס פנימה – אלא כאמצעי להתנתק בעזרתו ממה שאינה מסוגלת לפגוש בתוכה.

בתוך השפה הכפולה שיצרו היחסים של מירב עם אחיה היה עליה לספר לעצמה ולאחרים את הסיפורים שהוא לימד אותה לספר – בלי להתבלבל בסדר הדברים בתוכם – משום שאם תתבלבל הם עלולים להישמע, כך הזהיר אותה אחיה, "בדיוק הפוך ממה שהם באמת". בתוך הנרטיב של האח הוא נוגע בה לא כדי להכאיב לה אלא כדי ללמד אותה איך גברים נוהגים בילדות, כך שתדע להתגונן מפניהם אם ינסו לפגוע בה. זו דרכו לשמור עליה. רק מפני שהוא אוהב אותה כל כך הוא רוצה שזה יקרה לה בפעם הראשונה איתו – ולא עם איזה בחור זר שרק ירצה להשתמש בה. כך היא תלמד על הגוף שלה ממנו – ואז היא תדע מה טוב לה, וכשתגדל וגברים ייגעו בה – לא תעשה "טעויות של מתחילים". ילדות אחרות, שהאחים שלהן לא מלמדים אותן את זה, לא יודעות כלום

ואחר כך נפגעות, הוא לוחש באוזניה. אך לא היא. היא תהיה החכמה מכולם. ושלא תספר את זה לאימא ואבא כי זה יצער אותם שהם לא לימדו אותה את זה בעצמם, כי זה בעצם היה התפקיד שלהם והם הזניחו אותו. הוא לא רוצה שהם ירגישו רע עם עצמם, והוא יודע שגם היא לא רוצה להעציב אותם, ולכן זה יהיה תמיד הסוד שלהם.

הנרטיב המפותל, הפרוורטי, שמירב חוזרת עליו מילה במילה כפי ששונן באוזניה כל שנות ילדותה, מדגים באופן מצמרר את הכפילות של הגילוי והכיסוי שאני מבקשת להאיר: תחת המסווה של מתן משמעות הוא למעשה הופך את ההתרחשות על פיה, מרוקן אותה ממשמעות אחת ויוצק לתוכה אחרת – כל זאת תוך הפעלה של כוח פסאודו-לוגי, שהופך את הסיפור שהוא מספר להרמטי ובלתי חדיר למחשבה. לא מדובר רק בהפעלת הכוח הפיזי של הגוף הבוגר על הגוף הילדי – אלא בהפעלה של כוח המחשבה הבוגר על החשיבה הילדית הלא-בשלה, באופן שמתקיף את הקואורדינטות הבסיסיות ביותר של החשיבה הזאת. הכפילות הזאת של הגילוי והכיסוי גורמת לכך שכל מגע עם עמימות או ריבוד מעורר אצל מירב תגובה של ניתוק, משום שבתוכו משתחזר האיום הכרוך בכפילות הזאת. לדוגמה, כשהיא מספרת לי על הפחד שלה להיכנס לביתה הריק כשהייתה חוזרת מבית הספר – ואני מעלה את האפשרות שהפחד שלה לא היה מן הבית הריק אלא ממי שאולי חיכה לה בתוך הבית (אחיה?) – היא הודפת את האפשרות הזאת ומדברת על פועלי הבניין שעבדו סמוך לביתם ופחדה שיפגעו בה. האפשרות שהאיום שהיא מתיקה אל פועלי הבניין קשור למעשה באחיה – שאותו היא מתעקשת לחוות כמגן עליה מפניהם – אינה יכולה לעלות על דעתה כעת, כשם שלא יכלה להעלותה על דעתה כילדה. אך מה ששייחודי להתרחשות הזאת אינו דווקא התכנים המפוצלים ויחסי האובייקט החלקיים שהיא מנהלת איתם, אלא האופן שבו מושלט הן על החשיבה שלה והן על החשיבה האנליטית שלי עצמי טרור של השטח. רק בדיעבד אני מבינה שמה שהיא מספרת לי אינו על כך שהיא חוששת להיכנס לבית הקונקרטי – אלא על כך שהיא חוששת להיכנס לתוך "הפנים" שלה עצמה, ולא מפני שאחיה אורב שם – אלא מפני שהלא-מודע שלה אורב שם, עולם הפנטזיה והדחפים, שהמפגש איתם צופן עבורה סכנת מוות. אותה אניגמה שאין לה כל יכולת "לתרגם" את מסריה או לשאת את התרגום שלהם על גדי – אותה אניגמה שיכולת התרגום שלה הותקפה על ידי ההחדרה של האלמנט האנטי-מטבולי, בלשונו של לפלאנש – היא-היא האיום שבגללו היא לעולם נשארת בחוץ: הן מחוץ לטיפול והן מחוץ לעצמה. אלא שמה שמסתבר לי אגב קריאת החומרים הקליניים האלה הוא שלא רק היא חוששת להיכנס פנימה, אלא גם אני חוששת מכך. שכן גם פירושי נצמדים לאורך זמן לרה-קונסטרוקציה של פני השטח הקונקרטיים של הסיפור שהיא מספרת, נמנעים במודע ושלא במודע כאחד מְכניסה לטריטוריה המעורפלת של עולם הפנטזיה שלה על פואטיקת החשד המתלווה אליו.

מה שחסר לאורך זמן רב בטיפול הזה היה הנפח המאפיין טקסט, כל טקסט שהוא, כשה"מפורשות" שלו מהודקת פחות; אותו הנפח שקשור לשכבות "עבודת החלום", המרבדות תדיר את הטקסט הער. אלו בדיוק השכבות שהודרו מהשיח ביני לבין מ'. זמן רב הרגשתי כאילו הופנם לתוכי אובייקט אינססטואזי המשליט עלי את אותו הטרור שהוא משליט עליה, טרור שבמפגש בינינו מונע כל אפשרות לחרוג מפני השטח של הנרטיב הנתון. כמוה ביחס לנרטיב שהשליט עליה אחיה, גם אני חשתי זמן רב שמה שאומר יתפרש כ"ההפך ממה שהוא באמת". לכן התנהלתי בתחושה שידיי כבולות ושאיין לי החופש שאני מורגלת בו בתוך השפה.

לפי לפלאנש, שני סוגי העברה מתעוררים במהלך האנליזה: העברה מלאה (קלאסית), שבה ישנו שחזור של יחסי הילדות המוקדמת עם האובייקטים המשמעותיים והישנות של פצעי העבר (Filled-in transference); ו"העברת שקע" (hollowed-out transference) שבה מתחדש היחס אל החידתיות של האחר, כלומר מופעל בשנית הפיתוי הראשיתי. לתוך המצב האנליטי מובנית אם כן "השתלה" של מסרים שעל המטופל לתרגם כדי להפוך אותם לא רק לבעלי משמעות אלא גם לשייכים לו, ממש כשם שבמצב של הפיתוי הראשיתי נדרש ומתאפשר התרגום של המסרים האניגמטיים שבאים מעולם המבוגרים. כשם שהתינוק שואל "מה הוא [שד זה] רוצה ממני"? (שטרית-וטין, 2012, עמ' 13), כך המטופל שואל "מה רוצה האנליטיקאי ממני?", כלומר, בסוג הזה של ההעברה מופעל היחס של המטופל הן למסרים האניגמטיים של המטפל והן למטפל עצמו כאניגמה.

אחד הדברים שהבנתי בדיעבד הוא שבמקרה של מירב הופעל טרור גילוי העריות על שני סוגי ההעברה האלה, ובמובנים רבים כלא את הקשר הטיפולי בחלל סגור שנמנע הן משחזור הסיטואציות הארכאיות – והן מהפעלת או החייאת האיכות האניגמטית עצמה. הסיבה לכך הייתה קשורה בכך ששני אזורי ההעברה האלה הוכתמו הכתמה ממאירה. מאחר שהן הסיטואציות הארכאיות והן האניגמה של היחסים הראשוניים היו נגועות באיכות טראומטית – נותרו יחסי ההעברה לכודים במרווח צר, חסר עומק, מרווח ששני סוגי השלילה האלה (שלילת השחזור של הסיטואציות הארכאיות ושלילת ההחייאה של היחסים הארכאיים) סימנו את קווי המתאר שלו. לעומת המוגבלות הגדולה של היחסים הטיפוליים כפי שהתרחשו בפועל – הייתי מוצפת, במהלך הפגישות וביניהן, בחומרי רברי (reverie) פעילים שהפתיעו אותי בעוצמתם. במובן כלשהו, אפשר לומר שהנפש שלי עצמי נעמדה על רגליה האחוריות כנגד הטרור שהופעל עליה, והתעקשה להציב בפניי עוד ועוד אניגמות בלתי פתורות, "בקשות לתרגום", חידות ששום רצף מסודר ולוגי לא יכול לצבעוניותן ולעוצמתן. לעיתים קרובות הופיעה מירב בחלומותי, לרגעים כילדה, לרגעים כמבוגרת, פעמים רבות כמי שמנסה להבקיע דרך אלי או ממני, איתי או כנגדי, מתוך חלל סגור. לא הבנתי

במלואה את חשיבותם העצומה של החלומות האלה או של עבודת החלימה הזאת, עד שיום אחד הביאה מירב את עצמה לטיפול חלום ראשון. זה היה זמן קצר לאחר סוף השנה השנייה של הטיפול. בחלום היא כלואה במסדרון צר שאין יציאה ממנו ואין כניסה אליו. מעין "מעיי", היא אומרת, אבל קשור משני קצותיו. שום אסוציאציה לא עולה בעקבות הדימוי הזה או בעקבות החלום, למעט העובדה שאכלו משהו דומה אצל חמותה בשבת, "קישקע" ממולא. אני יודעת ש"מעיי" דומה בצורתו לאיבר מין גברי, אך אינני רוצה לפרש את המובן מאליו, מצד אחד, וגם לא לעבור את הגבול של מה שהיא יכולה לשאת, מצד אחר. לכן אני שואלת על תחושת האין-מוצא. מירב נזכרת בפעם הראשונה שבה ניסתה להגיד לאימא שלה משהו על מה שאחיה עושה לה. היא לא אמרה דברים מפורשים, רק גיששה, במגומגם, אחר המילים, ואז האם אמרה, "נו, מה את רוצה, זה טבעי". היא זוכרת תחושה של חנק בחדר האמבטיה הקטן, של אי-אפשרות לצאת ואי-אפשרות להיכנס.

כשהיא אומרת זאת, אני נזכרת בחלום שחלמתי בלילה שלפני הפגישה. בחלום אני כלואה במסדרון צר המוביל לקליניקה שלי – אך הקליניקה עצמה חסומה בפני. אני מבינה שאין שום יציאה אחרת אלא מתוך הקליניקה עצמה, ולכן אם לא אוכל להיכנס אליה – לא אוכל לצאת ממנה. ומתעוררת. ברגע הזה בפגישה אני מבינה, בעוצמה שמטלטלת גם אותי, שמירב ואני אכן כלואות בתוך מעי קשור משני קצותיו: מחמת הטרור שמפעיל העבר והחשש לשחזר אותו, אנחנו נמנעות מן האפשרות שיווצר משהו חדש בינינו. חלל הטיפול, כמו המעי בחלומה, כמו המסדרון בחלומי שלי, הוא חלל שאי אפשר לצאת ממנו משום שאי אפשר להיכנס אליו.

מירב כלואה בתוך המעי הקשור בשני קצותיו כסוג של צואה שאינה יכולה להשתחרר החוצה. המעי הוא מעי המחשבה: היא אינה יכולה לעכל ואינה יכולה לפלוט, לא להכניס ולא להוציא. האפרטוס החושב שלה, ולא פחות מכך האפרטוס הטיפולי שלי, "קשור משני קצותיו". במקום זה מתרחשת אינטראקציה טפילית, שבה המוכל מאביס את המכל בחומר רעיל – והמכל אינו מאפשר לחומר הרעיל לא להתעכל ולא להתפנות החוצה. גם המחשבה היא צואה, אני חושבת לעצמי. להוציא אותה הוא להסריח את החדר ולזהם אותו. לא להוציא אותה הוא לזהם, אולי לחסל, את החלל הפנימי. במובן כלשהו זו הסיטואציה שהיא מתארת עם אמה בחדר האמבטיה: להוציא את מה שיש לה לומר הוא לזהם את החלל הנקי, לא להוציא את זה הוא להיחנק. לבסוף אני אומרת: "מעיי הוא מכל קשור משני קצותיו. לפתוח את אחד הקצוות הוא לזהם את החוץ. לא לפתוח הוא לזהם את הפנים". מירב עונה לי, להפתעתי: "עדיף לזהם את החוץ. אם לא ייפרם אחד הקצוות, אני אמות". אחר כך היא מתחילה לבכות. "יש לי בחילה", היא אומרת, "רק מלחשוב על זה. אבל גם הקלה." גם בדיעבד אני מתקשה לתאר את תחושת השחרור שפשטה בחלל החדר ברגע ההוא. כאילו משהו במעי הקשור שבינינו, ובעקבותיו גם במעי הקשור בתוכה, נפרם ונפתח.

בפרק שעוסק בטראומת גילוי עריות טוען בולאס (Bollas, 1989) כי מעשה גילוי העריות של האב הופך את כיוון ההתפתחות: במקום שהתנועה תהיה מאזור הדחפים לאזור של ייצוג וסובלימציה, מושלט ביחסי גילוי עריות הכיוון ההופכי, שמכוון את הילדה מן האזורים הסימבוליים אל אזורי הסיפוק הממשי. המתקפה המתחוללת על נפש הילדה אינה רק מתקפה על הגוף, אלא גם על מרחב החלום והחלימה. כאשר האב חודר את מרחב החלום באמצעות אקט של גילוי עריות הוא הופך את החלום למרחב שאינו מוגן מספיק מפני פלישת המציאות, כלומר אינו פתוח כמרחב פנימי. מאחר שהחלימה היא התשתית לכינון מרחב נפשי פנימי, צמצום מרחב החלימה אינו פוגע רק ביכולת להירדם ולחלום – אלא גם, או בעיקר, ביכולתם של הילד או הילדה לכוון חיים נפשיים. קורבנות גילוי העריות אינם יכולים לחוות את תהליכי הרברי ההכרחיים להפיכת חומרי ההתנסות לחמרים לרפלקציה. זו הסיבה, טוען בולאס, שבשלה הם מתנגדים לדרך הטיפול האנליטית, המכוונת בדיוק ליכולת שהם נעדרים אותה – היכולת להתבונן, לחלום, לדמיין ולשחק בתוך נפשם.

יכולתה של מירב לאפשר לעצמה עבודת חלום באה לידי ביטוי לא רק בחלומות הקונקרטיים שהחלה להביא בחודשים שלאחר הווינייטה שלעיל, אלא גם ביכולתה לשאת יותר ויותר עמימות, יותר מרחב, איכות מטפורית ואניגמטית יותר בתוך השפה הטיפולית עצמה. בחודשים האלה הפכו גם הפירושים שלי לפירושים שהניחו יותר ויותר מרחב חסר צורה והזמינו אותה לחשוב בתוכו. אפשר לחשוב על ה"אחסון" של הרבדים העמוקים יותר של המחשבה הזאת באזורי הרברי שלי כעל מה שבסופו של דבר איפשר את ההשקפה של החומרים הבלתי נסבלים, שעד עתה רוקנו החוצה עוד לפני שנחשבו או נחלמו, בתוך חלל המחשבה המשותף, ובעקבות זאת גם את ההיחלצות מעבודת הרה-קונסטרוקציה של העבר הידוע אל היכולת לחלום את הלא-ידוע, הן זה שבינינו והן זה שבתוכה.

העמדה הפסאודו-פאלית

יעל, צעירה דעתנית שבילדותה המוקדמת חוותה יחסי גילוי עריות עם אביה, פונה לאנליזה כמעט בעל כורחה, לאחר שנקראה לסדר פעם אחר פעם על ידי מנהל מקום העבודה שלה בעקבות יחסי האנוש הלקויים שלה עם עמיתה, וכעת עומדת על סף פיטורין. יעל אינה מוכנה לתת לאיש להתערב בדבר ממה שהיא אומרת או חושבת. יש אמת אחת ואין בלתי, ועל האמת הזאת יש לה בעלות מוחלטת. חוץ ממנה, כולם "אפסים עלובים", "שקרנים", "מאחזי עיניים", "מעמידי פנים". תיבת התהודה הרגשית שלה שטוחה כדף נייר. הטקסט שהיא חוזרת ומפיקה במלודרמטיות גדולה הוא טקסט מצמית בחזרתיותו העקרה. ברגעים נדירים עולות בעיניה דמעות, אך היא ממהרת למחותן, והן נדמות כדמעות זעם יותר מאשר כדמעות כאב. בשונה מן הכאב, הזעם נעדר גוון מלנכולי. הוא

מכוון קדימה, אל האחרים, הפוגעים, הנוטשים, מפני העורף, והוא מופנה אליהם כנשק, לעולם לא כיד. לעיתים קרובות יעל מדברת דרך הגוף, מפתחת תופעות פסיכוסומטיות נעדרות הסבר, בעלות גוון היסטרי או פסיכוטי, שלרוב חולפות מעצמן ברגע שהן מקבלות הכרה כחמורות מספיק על ידי הממסד הרפואי. ככלל היא מרוקנת מעומקה כל דואליות, כל מורכבות, כל אמביוולנטיות. ישנו חוזה אחד שאפשר לכרות איתה, אך זה חוזה שבו אין מקום לאינטרסובייקטיביות החולקת את הצער, כזו שבה יכולה האחת לשמש עדה לאחרת. במקום זאת ישנו מופע אימים מוקפד, רהוט, מופק לעילא ולעילא, שבו אפשר להתייצב רק כקהל אילם המתקף באופן פסיבי את המתרחש על הבמה שלפניו (אמיר, 2016).

גלוקמן (Gluckman, 1987) מציעה כי ככל שהאשמה הלא-מודעת של הילד או הילדה על הרס האובייקט הראשוני גדולה יותר – כך ההיצמדות לדפוסי חשיבה אומניפוטנטיים תהיה עיקשת יותר, כהגנה מפני הכאב הדפרסיבי. דפוסי החשיבה האומניפוטנטיים האלה מעכבים תהליכי עיבוד אובדן ולכן מעכבים גם את ההתפתחות הנפשית. השבריריות העצומה של יעל אכן מוצפנת בתוך יציקה של אומניפוטנטיות וניכור. ככל שזה נוגע לה – היא שנואה משום שהאחרים פוחדים מן האמת שהיא חושפת. לכן אין לה איש. היא יכולה לרצות למות – או לרצות להרוג – אך הרובד המלנכולי שלה עצמה אינו נגיש לה משום שהוא עובר טרנספורמציה מיידית לנקמה בעלת אופי מזוכיסטי או סדיסטי. במקום עבודת אָבל היא מקדשת אפוא טקסט פטישיסטי, נקמני, שמותיר אותה לא רק מבודדת מאחרים, אלא גם כלואה מחוץ לעצמה.

יעל היא בתו היחידה של סופר ידוע שלאורך כל ילדותה המוקדמת קיים איתה יחסי גילוי עריות. היא זוכרת את אביה משכיב אותה לישון ותוך כדי כך נשכב לצידה, מתחכך בה באופן מיני תוך שהוא שר באוזניה שיר ערש המספר על גבר מבוגר המבקש מילדה קטנה "לפתוח לו את דלת הגן שלה" ו"לתת לו חסד". השיר גילה את האמת מצד אחד, אך כיסה אותה מצד אחר, לא רק משום שבמסווה של שיר ערש הוא למעשה עורר את עצמו ואותה, אלא משום שבמסווה של אמירת האמת (באמצעות מילות השיר) על מה שמתרחש ביניהם הוא למעשה "הכשיר" את האמת הזאת, כלומר הפך אותה למשהו גלוי – ולכן לכזו שאין עוד צורך או טעם "לגלותה" לאחרים או לעצמה. יעל, ילדה מחוננת שחלקה שפה מתוחכמת וספרותית מאוד באיכויותיה עם אביה כפעוטה, משתמשת כיום, כמבוגרת, בשפה גסה ומחוספסת. ככל שזה נוגע לה – כל דבר יפה או מטפורי הוא פיתוי. "אנשים צריכים לדבר ישר", היא חוזרת ואומרת, "בלי מעקפים". ומאחר שהשפה הפסיכואנליטית היא במהותה שפה מטפורית (שפה שמתמשת בדימויים ולעיתים קרובות מתייחסת להיבטים מופשטים של הנפש כאל איברי גוף), היא אינה יכולה לשאת את רוב הדברים שאני אומרת לה. בכל פעם שאני מעזה לומר משהו שנושא איכות מטפורית, היא מרגישה נבגדת ונעשית אלימה. אי-

היכולת שלה לשאת מורכבות, לא כתוכן ולא כצורה, מופעלת גם ביחס שלה לסטינג האנליטי: אף שהצעתי לה אנליזה של ארבע פעמים בשבוע, שהיא הסכימה לה, היא מסרבת לשכב על הספה. הספה עבורה היא סמל למורכבות, לריבוד. היא מכוונת אותה פנימה – דבר שאינה יכולה לשאת. במקום זאת היא יושבת מולי, מישירה מבט אל חרטומי נעליי או אל חרטומי נעליה. רק לאחר למעלה משנה של אנליזה היא מרשה לעצמה מדי פעם להביט מעבר לי, דרך החלון. אני מבינה זאת כמחווה של אמון, סימן לכך שהיא בוטחת בכך שלא אנצל את פנייתה פנימה כדי לעשות בה שימוש לצרכיי.

יעל מדגימה במובהק את הפוזיציה הפסאודו-פאלית ההגנתית, הנוקטת טקטיקה של פליטה בלתי פוסקת כהגנה מפני כל אפשרות של הפנמה או הכלה. הכפילות הממאירה של שפת גילוי העריות יצרה אצלה סירוב לכל צורה של כפילות, ומטבע הדברים סירוב לכל צורה של עומק, ספק, חמלה או חרטה – שהם מצבים רגשיים התובעים הכלה של דיאלקטיקה בין ניגודים, כלומר מושתתים על חוויה תלת-ממדית וגם מתקפים את החוויה הנפשית ככזו. הסירוב ליצור מכל מנטלי שיכול להיחדר יצר היצמדות פסאודו-פאלית, אומניפוטנטית, לפני השטח של המחשבה, אגב הימנעות מכל סוג של חילופים שמהותם מחייבת גם הכנסה של מחשבות או אחרות פנימה. האתגר הגדול של העבודה האנליטית איתה היה אפוא שיקום התהליכים הפרימיטיביים ביותר של ההזדהות ההשלכתית, כך שיתאפשר לה לקחת חזרה לתוכה תכנים שהפקידה בתוכי בלי להרגיש נחדרת ומוכתמת על ידם.

לאחר כשנה של אנליזה הגיעה יעל לפגישה לבושה במעיל גשם רכוס עד צווארה. היא התיישבה בכיסא מולי כשהיא נוטפת מים, וכהרגלה, החלה "לירות" משפטים זועמים לעברי. היא זעמה על הגשם, היא זעמה על החזאי שהכריז על יום אביבי נאה, היא זעמה על נהג האוטובוס שעבר בחטף בתוך שלולית בוץ שהתיזה רפש על כל בגדיה, והיא זעמה עלי: מפני שבחרתי למקם את הקליניקה שלי סמוך לכביש ראשי סואן היא צריכה להתחכך בדרך אלי בכל מיני טיפוסים פוגעניים "שמוציאים לה את החשק לדבר על עצמה, כי בעצם הם היו צריכים לבוא אלי לטיפול ולא היא". כל משפט שאמרתי מילא אותה זעם, וכל ניסיון שלי לפרש נתקל, כמו בפגישות רבות אחרות, באמירה שאני כנראה לא מבינה אותה, מעולם לא הבנתי ולעולם לא אבין. אני רק חושבת שאני "משחקת בליגה של הגדולים". בעצם אני שחקנית ממש-ממש קטנה. אין לי סיכוי. כדאי שאפסיק לבזבז את הזמן של שתינו.

ברגע כלשהו בתוך המתקפה הזאת נזכרתי במופע גיאז שנכחתי בו לפני כמה שנים, ובו אילתר הפסנתרן על מקצבים של קול אנושי מדבר. אולי בשל חוסר אונים וייאוש, אולי בהשראת המופע ההוא, למשך כמה רגעים חדלתי להקשיב לתוכן המילים של יעל והקשבתי למוזיקה שלהן בלבד.

להפתעתי, גיליתי שבשונה מן התוכן החזרתי, הקול היה רבגוני. לרגעים החריש אוזניים, אבל ברגעים אחרים התגנב לתוכו גוון נוגה, כמעט מופנם, וכבר לא היה ברור אם היא יורה לעברי או לעברה.

"יעל", אמרתי לה, "את יורה לכל עבר, אבל כשאני מפסיקה להיבהל מן הזעם שלך אני שומעת שאת לכודה בתוך הזעם הזה כמו בכלוב: שאינך יודעת איך להושיט החוצה יד ואינך מאמינה שיכולה להיות בחוץ יד שתפגוש את היד שלך. את הודפת את המילים שלי כמו שאת הודפת את הטיפוסים הפוגעניים ברחוב, פוחדת מהן כמו מפני תחבולות שנועדו להחליש אותך, אבל אז את נשארת בלעדיתך ובלעדתי, והלבד הזה רק מגביר בתורו את הזעם וההיאוש ואת הדחף להרוס הכול, להרוס גם אותי".

יעל הישירה אלי מבט, לראשונה מזה חודשים רבים: "אז מה את אומרת לי?", מלמלה. "אני אומרת לך שאני יודעת שאת פוחדת פחד מוות לתת לי להיכנס פנימה. אני יודעת שאינך יכולה להאמין לי שלא אנצל את הפתח שתפתחי לי כדי לפגוע בך. אבל אני גם יודעת שכשאת הודפת אותי את מפנה עורף לא רק לי אלא גם לחלק אחר של עצמך. ואולי את צריכה שלא אתן לך יותר להפנות לו עורף". הוויניטה הזאת הייתה צעד ראשון בשינוי שנמשך שנים ארוכות. הוא לא היה שינוי ליניארי. שינויים במרקם טראומטי אינם ליניאריים, משום שהם נושאים את איכויותיו המקוטעות, האמביוולנטיות, של המרקם שהם טבועים בו. השינוי הזה לא היה קשור רק לפירוש שלי את צרות העין שלה כלפי כל ביטוי של טוב (קליין, 1957) ואת האימה שלה מכל סוג של חדירה שלי לחללי המחשבה שלה, אלא גם להשבה, או לתביעה מחדש, של הרב-קוליות שלי עצמי. הזיכרון המוזיקלי במקרה הזה, כמו זיכרון החלום במקרה הקודם, היה מעין דרך לא מודעת להשיב את הרב-קוליות אל המרקם הדו-ממדי של היחסים האנליטיים. זו הייתה דרכי לתבוע מחדש, באופן לא-מודע, את החופש לנוע בין רבדים שונים ועומקים שונים של מחשבה ולא רק לקפוא בעמדה של כוונות ספיגה פסיבית. כמו טרור ההשטחה של מירב, כך גם טרור הפליטה המתמדת של יעל עורר בי סוג של מחאה. אך המחאה הזאת לא הייתה קשורה רק למשאלה להחזיר לעצמי את עצמי. היא הייתה דרכי להזמין אותה להמיר את הריקון העיוור של כל מגע עם פְּנים – בגישה מחודשת לרב-קוליות האבודה שלה עצמה.

מדו-משמעות (ambiguity) לאמביוולנטיות

בלכר (Bleger, 1967) טוען כי דו-משמעות היא אפיון של הארגון הפרימיטיבי ביותר של האישיות. לטענתו, כדי להגדיר ולמקם את מושג הדו-משמעות עלינו להשוותו לשני מושגים נוספים: הראשון הוא מושג האמביוולנטיות, המתייחס לאפשרות לחוש בו-בזמן אהבה ושנאה כלפי אותו האובייקט,

והאחר הוא מושג הדו-ערכיות (divalence), שמתייחס למצבים שבהם באמצעות פיצול הסובייקט מסוגל לחוש אהבה ושנאה כלפי שני אובייקטים שונים (Bleger, 2017). משמעות הדבר היא שהסובייקט נמנע מן הקונפליקט שכרוך בעמדה האמביוולנטית, ולמעשה מקיים ערוצים נפרדים של אהבה ושל שנאה עם אובייקטים שונים, כאילו אין כל קשר בין שני הרגשות או בין שני האובייקטים. לשני המושגים האלה מוסיף בלכר את מושג הדו-משמעות (ambiguity), שמאפיין מצבים של בלבול, אי-בהירות וסתירות פנימיות (Bleger, 1973, p. 455). בעוד הדו-ערכיות היא אפיון של העמדה הסכיזו-פרנואידי, והאמביוולנטיות היא אפיון של העמדה הדפרסיבית, הדו-משמעות מאפיינת את התפקוד הפרימיטיבי ביותר, שקודם לעמדה הסכיזו-פרנואידי. בלכר מציע כי במצב האמביוולנטי ובמצב של הדו-ערכיות הסתירה בין טוב ורע נחווית על ידי הסובייקט (כאיכויות שונות של אותו האובייקט במצב האמביוולנטי וכאיכויות נפרדות של אובייקטים נפרדים במצב של הדו-ערכיות), ואילו במצב של הדו-משמעות אין כל חוויה של סתירה, מאחר שאין מספיק מובחנות כדי שאיכות אחת תיתפס בכלל כסותרת את האחרת.

בעקבות בלכר, ניתן לחשוב כי הבלבול שיוצרת שפת גילוי העריות הופך את מה שהייתה צריכה להיות אמביוולנטיות בריאה לדו-משמעות ממאירה. כתוצאה של הדו-משמעות של סצנת גילוי העריות, שבה ההבחנה בין טוב לרע, בין כאב לעונג, בין ילד למבוגר, בין פנטזיה למציאות, היא כה מעורפלת, הן החשיבה והן השפה פונות לטריטוריה של פסאודו-לוגיקה, שבה נרטיבים סותרים מתקיימים זה לצד זה ללא הפרעה. במקרה של מירב, הפסאודו לוגיקה הזאת באה לידי ביטוי בנרטיב שאחיה "השתיל" לתוכה, נרטיב שהפך את סיפור הניצול לסיפור הצלה בעודו טווח קורי מוות סביב כל הקואורדינאטות שבאמצעותן היה אפשר לחשוב את הסיפור אחרת, ובמקרה של יעל, בשיר הערש החוזר שבו-בזמן חשף וכיסה את המעשים שנעשו בה, ובכך ייתר את האפשרות שלה לגלות או לחשוב בעצמה את המתרחש. השפה הדו-משמעית הזאת לא מנעה משתי הילדות את האפשרות לחשוב את התכנים האינססטואזיים הספציפיים; היא הוכללה לכדי מתקפה גורפת על כל סוגי אינטראקציית המכל/מוכל, המהווים הן מצע לחשיבה ולחלימה והן מצע ליחסים אינטימיים. הטרור שהפעילה השפה הדו-משמעית על החשיבה שלהן חולל אצל שתיהן הפעלה של טרור שכנגד: טרור שהחיל אגינדה דו-ממדית על כל אזורי החשיבה כדי להימנע בדרך זו הן מן ההכתמה והן מן ההחדרה.

בהקשר זה, אפשר לחשוב על התהליך הפסיכואנליטי כעל תהליך שנועד ליצור מחדש או לראשונה את התנועה מן הטרטוריה הדו-משמעית של המחשבה, שבה נרטיבים סותרים מתקיימים זה לצד זה – אל הטרטוריה האמביוולנטית שבה היבטים שונים של אותו הנרטיב מוכלים בקול המספר. ואולם הדרך לשם רצופה מורכבות גדולה. המורכבות הזאת קשורה לכך שהסיטואציה האנליטית,

מעצם מהותה, היא סיטואציה שיכולה להיחווה כדו-משמעית בשל ההכתמה האינהרנטית שהיא מזמנת בין עבר להווה, בין פנים לחוץ, בין יחסי העברה ליחסים ממשיים.

במצב שבו הכפילות של השפה הראשונית אינה מעוררת את פעולת התרגום אלא מתקיפה את האפשרות לתרגם, כפי שהצעתי קודם – גם האניגמה של המטפל אינה מזמנת יצירתיות או סקרנות ואינה מפעילה תהליך שבו נפשו של המטופל מתעשרת ומתפתחת, אלא היא מתייצבת בחלל הטיפולי כאיום, כשהשאלה "מה המטפל רוצה ממני?" הופכת מחידה שאין-סוף התשובות עליה מפנות את המטופל אל עצמו ואל חידת קיומו – לחידה שהתשובה היחידה עליה היא האיווי של המטפל, שעל המטופל לזהות ולרצות. במילים אחרות, האניגמטיות המובנית לתוך היחסים האנליטיים ומפעילה את ההתפתחות הנפשית – זו המכונה "הפיתוי האתי" (Shetrit-Vatine, 2018) – הופכת עבור קורבנות של גילוי עריות לחסם התפתחותי שאינו מניע תהליכי מחשבה וצמיחה רגשית אלא מעכב אותם.

לדברי בולאס (Bollas, 1989), אצל קורבנות גילוי עריות, פעמים רבות הטיפול הפסיכואנליטי נחוה כמתקפה. אלא שלא האנליטיקאי הוא שנחוה על ידיהם כמתעלל, אלא הפקטורים הבסיסיים של האנליזה עצמה: השקט האנליטי נחוה כשינה שאינה שינה, המעוררת חרדה במקום שתוביל להתכנסות פנימה; הרגשות המתעוררים כלפי המטפל מחיים את הסצנה הראשונית של הפגיעה; המטופלת או המטופל פוחדים שאם יניחו לעצמם להירגע ולנוח הם ייחדרו וינוצלו; כל פירוש של המטפל נחוה כדבר-מה עמום שהמטפל "תובע" מן המטופל או המטופלת באופן שחוזר על התביעה העמומה, הבלתי ניתנת לסירוב, של הסצנה הטראומטית הראשונית (שם).

התביעה העמוקה של הסיטואציה האנליטית היא התביעה "לפתוח פתח" למחשבה. אך במצב שבו כל פתח כזה עובר טרנספורמציה בפנטזיה הלא-מודעת של המטופל או המטופלת לפתח שבאמצעותו עשויה לחדור באלימות פנימה המחשבה של האחר, תנאי האפשרות לאנליזה אינם יכולים להתקיים. לכן ישנה חשיבות קריטית ליצירת תנאי אפשרות לדיאלוג אנליטי עוד לפני הפעלת המהלך האנליטי על התכנים הקונקרטיים. תנאי האפשרות האלה קשורים בהכרח במשמעות הפקטורים האפריוריים של האנליזה עבור המטופלים והמטופלות האלה באופן שמטרים כל עיסוק בַּתוֹכָן: ההכרה בחווייה שלפיה כל פירוש הוא למעשה חדירה דרך פתחי המחשבה; ההכרה בחווייה שלפיה הסביבה האנליטית עצמה היא סביבה כפולה, עמומה, מתעתעת; ההכרה בחווייה שלפיה כל הכנסה של מובן חדש או מחשבה חדשה פנימה מאיימת בהפקעה ובהכתמה של הפנים הזה באופן בלתי הפיך.

מדובר בשיקום פונקציית התרגום של המטופל או המטופלת, שהתפתחה ושותקה או נמנעה ממנה כל אפשרות להתפתח. פירוש הפקטורים האפריוריים מכוון בדיוק לפונקציה זו: הוא אינו עוסק

בתוכן אלא בהשפעה הלא-מודעת של אפיוני השפה האנליטית על היכולת של המטופל או המטופלת לתרגום, כלומר בהטענה הלא-מודעת של האפיונים האלה, ההופכת אותם לחסמי חשיבה במקום לפקטורים המאפשרים חשיבה וחלימה. מטרת הפירושים מן הסוג הזה היא לאפשר "השתלה" במקום "החדרה", כלומר להתניע מחדש תהליכים של תרגום, שיהוו מצע שיאפשר בהמשך את העבודה האנליטית. אך כדי שתתאפשר עבודה אנליטית כזו אין די בהם. מה שנחוץ, בהמשך למצע ההכרחי שהם מכוננים, הוא היכולת של המטפל לקיים בתוך עבודת הרברי שלו את מה שאינו נגיש לעבודת הפירוש: לשמר סביבה פנימית רב-קולית, המוהלת בריבוד שלה את מנגנוני ההשטחה ומשהה בתוכה את מה שמרוקן החוצה על ידי מנגנוני הפליטה. עבודת החלום של המטפל – בין בשינה ובין בערות – משמשת במקרים האלה כמובלעת של מחשבה המקיימת בתוכה את מה שהוחרם מן המחשבה של המטופל ומן היחסים האנליטיים עצמם. רק כשתהליכי המחשבה המודרים האלה יוחזרו לתוך הכאן והעכשיו של יחסי ההעברה וההעברה הנגדית, יוכל הטיפול לנוע מן החזרה הכפייתית על "מות השפה" (Lazar, 2017) אל מודוס עדות (אמיר, 2015), המסמן את השפה עצמה כמוצא.